

Kazimierz Kubiak

Centralny Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Ogrodnictwa w Warszawie

Tendencje rozwojowe polskiego ogrodnictwa

Ranga i specyfika polskiego ogrodnictwa

O dużym znaczeniu polskiego ogrodnictwa świadczą następujące dane:

1. Uprawy ogrodnicze zajmują 631,9 tys. ha (1994 r.), co stanowi 3,4% ogólnej powierzchni użytków rolnych, a wartość produkcji owoców i warzyw wynosi około 40% wartości towarowej produkcji roślinnej (1993 r.) i około 20% globalnej produkcji roślinnej (1993 r.).
2. Polska zajmuje w europejskiej (bez b. ZSSR) produkcji warzyw trzecie miejsce (po Włoszech i Hiszpanii), a w produkcji owoców miejsce szóste (po Włoszech, Hiszpanii, Francji, Niemczech i Grecji). Nasz kraj znajduje się w czołówce światowych producentów truskawek, malin, porzeczek, agrestu. Jest także liczącym się w Europie producentem jabłek, wiśni, cebuli, marchwi, kapusty, grzybów uprawnych.
3. Ogrodnictwo jest eksportogennym działem rolnictwa. Na eksport wysłano w 1994 r. około 1250 tys. t owoców (ok. 59% zbiorów) i 545 tys.t warzyw (10 % zbiorów)*. Wpływy z eksportu ogrodniczego stanowiły 31% (635 mln USD) ogólnych wpływów za eksport rolno-spożywczy (2073 mln USD). W handlu zagranicznym produktami ogrodniczymi w 1993 r. osiągnięto nadwyżkę eksportu nad importem w wysokości 98 tys. t i wartości 6853 mln zł (303 mln USD).

Ogrodnictwo rozwiązuje problemy zatrudnienia, co jest szczególnie ważne w rejonach najmniej uprzemysłowionych. Liczą się w tej dziedzinie nie tylko efekty zatrudnienia w produkcji ogrodniczej, ale także w jej otoczeniu – w przemyśle i handlu zaopatrzeniowym, w przetwórstwie owocowo-warzywnym, handlu wewnętrznym i zagranicznym, obsłudze finansowej, a także w sferze nauki, oświaty, itd. Według szacunków ogólna liczba zatrudnionych bezpośrednio w produkcji ogrodniczej wynosi 500 tys. osób, a w działach zaliczanych do otoczenia produkcji ogrodniczej zatrudnienie szacuje się na około 300 tys. osób.

Ogrodnictwo stwarza szanse zaktywizowania działalności gospodarczej, powstawania nowych miejsc pracy i nowych źródeł utrzymania, zwłaszcza ludziom o

---

* W przeliczeniu na świeże produkty.

stosunkowo małych zasobach finansowych. Intensyfikacja produkcji ogrodniczej jest najprostszym i najtańszym sposobem zmniejszania bezrobocia w kraju, głównie w rejonach o największym natężeniu tego zjawiska, czyli na terenach najmniej uprzemysłowionych i zurbanizowanych.

Stymulatorem rozwoju produkcji ogrodniczej jest stosunkowo dobrze rozwinięty przemysł przetwórczy, który rocznie przerabia 1300–1500 tys. t owoców i warzyw, w tym nowoczesne jego kierunki – zamrażalnictwo i sokownictwo.

Specyfika polskiego ogrodnictwa polega na tym, że jest ono strukturalnie uzależnione od eksportu, podobnie jak inne działy gospodarki zależne są od importu. Oznacza to, że rozwój ogrodnictwa jest niemożliwy bez eksportu. Polskie produkty ogrodnicze mają większe szanse znalezienia nisz popytowych na rynkach zagranicznych aniżeli inne produkty rolne. Ale handel tymi produktami jest w dużo większym stopniu zakłócony przez protekcyjizm niż handel innymi produktami rolnymi (z wyjątkiem produktów mięsnych).

Najważniejszym zagrożeniem dla dalszego rozwoju produkcji ogrodniczej są ograniczone możliwości zbytu owoców i warzyw, zwłaszcza konsumpcyjnych, oraz spadek opłacalności ich produkcji. Pozytywnym zjawiskiem jest wysokie tempo odrabiania strat spowodowanych przez mrozy w potencjale sadowniczym i szybkie modernizowanie wielu ważnych działów produkcji sadowniczej (jabłka, wiśnie, porzeczki, maliny).

W produkcji ogrodniczej obserwuje się – wyprzedzający w stosunku do innych działów rolnictwa – postęp biologiczny i technologiczno-techniczny, czego przejawem jest stosowanie nowych, bardzo wydajnych nasion warzyw, lansowanych w zachodniej Europie odmian drzew, wdrażanie do produkcji nowoczesnych technologii uprawy, unowocześnianie produkcji szkółkarskiej. Producenci owoców i warzyw są pionierami ogrodnictwa ekologicznego, które w szybkim tempie rozwija się w Polsce.

Do najważniejszych cech produkcji ogrodniczej w Polsce należą:

- niedostateczna jeszcze intensywność produkcji, niewielki stopień zmechanizowania procesu technologicznego, relatywnie niskie plony i jakość produktów, dominacja produkcji gruntowej w uprawie warzyw, niedorozwój produkcji pod osłonami;
- ukierunkowanie produkcji na potrzeby przetwórstwa i produkcję półprzetworów;
- rozdrobnienie i przestrzenne rozproszenie produkcji;
- wysoki poziom samowystarczalności w zakresie zaspokajania potrzeb krajowego konsumenta na świeże i przetworzone produkty ogrodnicze;
- duży udział produkcji organizowanej na samozaopatrzenie;
- dominacja produkcji opartej na prostych technologiach;
- wysoka kosztochłonność produkcji wynikająca z niedostatecznej intensyfikacji i prowadzenia jej na małą skalę;
- duży udział sektora prywatnego, zwłaszcza w produkcji gruntowej.

Ogrodnictwo, podobnie jak i inne działy gospodarki rolnej, dotknięte zostało kryzysem, chociaż z jego destruktywnym wpływem poradziło sobie nieco lepiej niż inne działy rolnictwa. Pozytywna ocena polskiego ogrodnictwa ma charakter względny, bowiem odnoszona jest do innych działów gospodarki, które cechuje niedorozwój. Polskie ogrodnictwo spośród innych działów rolnictwa wyróżniają dwie istotne cechy:

- wysoka proeksportowość produkcji;
- duża odporność na destruktywne działanie kryzysu gospodarczego; produkcja ogrodnicza jako prawie jedyna gałąź rolnictwa nie uległa większemu załamaniu (z wyjątkiem produkcji spod osłon).

Większy rozkład nastąpił w otoczeniu ogrodnictwa, głównie w przetwórstwie oraz handlu owocami i warzywami. Około 60% zakładów przetwórczych zagrożone jest bankructwem. Od 3 lat przemysł owocowo-warzywny jako całość przynosi straty. Zadłużenie przemysłu sięga kilku bilionów złotych. Najbardziej jaskrawym przykładem sytuacji kryzysowej przetwórstwa jest wykorzystywanie mocy produkcyjnych w zaledwie 60% oraz niemożność prowadzenia przez zakłady przetwórcze rentownej gospodarki. Proces prywatyzacji w przemyśle owocowo-warzywnym przebiega zbyt wolno. Dotychczas nie sprywatyzowano nawet 20% ogólnego potencjału przetwórczego. Przemysł owocowo-warzywny tonie w długach. Około 70% podmiotów gospodarczych (państwowych, spółdzielczych i spółek) działających w przetwórstwie owocowo-warzywnym nie posiada zdolności kredytowych. Katastrofalna sytuacja finansowa zakładów przetwórczych w sposób bezpośredni oddziałuje na pogorszenie opłacalności produkcji ogrodniczej (niskie ceny, odraczanie zapłat itp.).

Nie sprzyja zwiększaniu konkurencyjności polskich produktów ogrodniczych słabość finansowa firm handlowych, przetwórczych i eksportowych. Eksport owoców i warzyw, a także przetworów owocowo-warzywnych finansowany jest często przez producentów, na których wymusza się opóźnienie zapłaty do czasu przekazania należności przez importera.

Firmy przetwórcze i eksportowe są finansowo uzależnione od odbiorców zagranicznych. Za uzyskane przedpłaty na import produktów zmuszane są do wyrażenia zgody na mało korzystne dla naszego kraju warunki zakupu-sprzedaży.

Jednym z większych zagrożeń dla ogrodnictwa jest zdemontowanie dawnego systemu obsługi handlowej producentów i niezbudowanie na jego miejsce nowego systemu. Nagminnie bankrutują spółdzielnie ogrodnicze. Handel produktami ogrodniczymi prawie całkowicie spoczął na barkach samych producentów.

Kryzys w ogrodnictwie przejawia się najostrzej w narastaniu trudności ze sprzedażą produktów ogrodniczych, a pośrednio w spadku cen i obniżeniu się dochodów producentów. Sytuacja ta wyzwala działania obronne producentów, polegające na:

- zwiększaniu zbiorów i rekompensowaniu spadku cen większą podażą produktów;
- obniżaniu nakładów inwestycyjnych i eksploatacyjnych;

- zastępowaniu pracy najemnej pracą członków rodziny, kosztem wydłużania czasu pracy i zwiększania jej intensywności;
- organizowaniu we własnym zakresie sprzedaży produktów i zastępowaniu pośredników celem uzyskania dodatkowych dochodów ;
- prowadzeniu dodatkowej pracy zarobkowej nie związanej z prowadzeniem gospodarstwa ogrodniczego (usługi, handel, rzemiosło).

Produkcja sadownicza

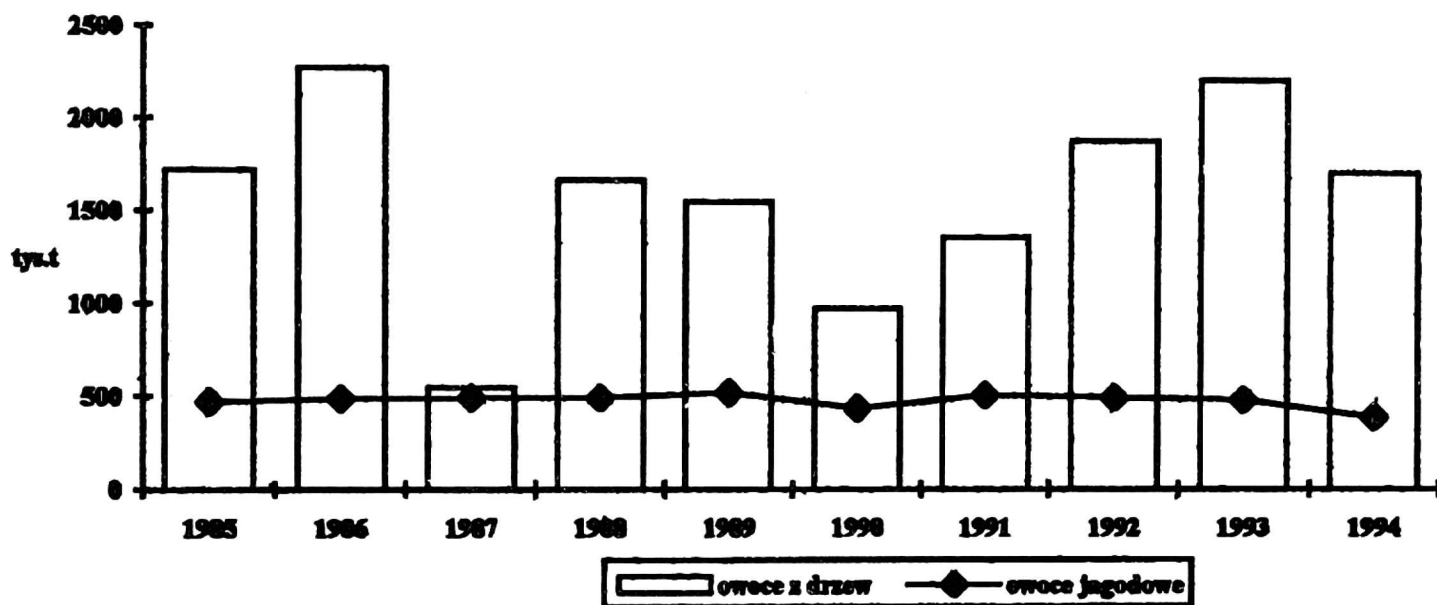
Sadownictwo polskie cechuje ostatnio duża dynamika rozwoju. Zbiory owoców systematycznie rosną, o czym świadczą dane z poniższego zestawienia:

lata	zbiory (tys. t.)	import (tys. t.)	eksport (tys.t)	konsumpcja (kg/mieszkańca)
1990	1415	73,4	74,2	28,9
1991	1873	471,3	129,0	37,2
1992	2386	557,4	179,2	40,7
1993	2706	526,5	249,2	45,2
1994 (rok nieurodzaju)	2111	566,3	176,4	—

W stosunku do bazowego 1986 r. (przed wymarzeniem sadów) – dokonała się również zmiana struktury potencjału produkcyjnego sadownictwa, głównie na korzyść jabłoni i wiśni. Istotne zmiany wystąpiły w strukturze potencjału produkcyjnego owoców jagodowych. Najbardziej wzrosła powierzchnia upraw porzeczek czarnych. Regres wystąpił w nasadzeniach porzeczek kolorowych, a w latach 1992–1994 również truskawek. Według spisu czerwcowego GUS w 1994 r. ubyłoby około 14 tys. ha plantacji truskawkowych, co stanowi około 1/4 dotychczasowej ich powierzchni. Informacja ta ma jednak już wyłącznie historyczne znaczenie, bowiem jesienne nasadzenia w 1994 r. wyrównały z nadwyżką wspomniany wyżej ubytek plantacji.

Aktualna liczba drzew owocowych ogółem (1994 r. – 107 mln sztuk) jest większa, niż była przed wymarzeniem sadów (1986 r. – 95 mln sztuk). Straty mrozowe zostały więc odrobione. W latach 1985–1993 średni roczny wzrost liczby drzew owocowych wynosił 2,48%. Najszybciej wzrastała liczba drzew wiśni (5,74%) i jabłek (2,93%), a najwolniej czereśni (1,37%) i śliwek (1,52%). Powierzchnia plantacji truskawek zwiększała się corocznie o 2,58%, malin o 1,01%. Dynamicznie wzrastała liczba krzewów porzeczek (4,48%), w tym porzeczek czarnych (7,28%). Liczba krzewów porzeczki czerwonej miała tendencję malejącą (–1,55%). W bardzo wolnym tempie wzrastała liczba krzewów agrestu.

W długim okresie (1985–1994) produkcja sadownicza, mimo dużych wahań z roku na rok, wykazuje powolny wzrost (0,85% rocznie). Dynamika produkcji różnych gatunków owoców jest niejednolita. Regres wystąpił bowiem w produkcji gruszek

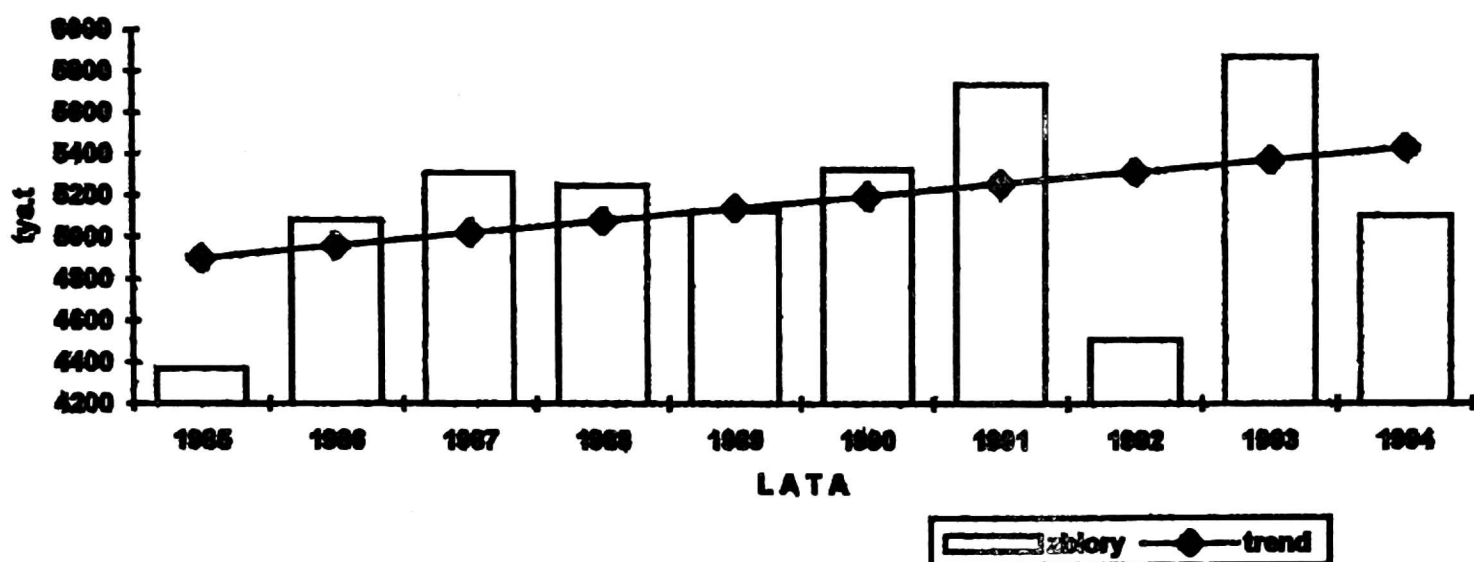
Rysunek 1. Produkcja owoców z drzew i owoców jagodowych w Polsce (tys.t)

(-3,86%), śliwek (-6,11%) oraz owoców jagodowych (-0,62%), zwłaszcza w produkcji truskawek (-3,69%), malin (-1,25%) i porzeczek czerwonych (-0,82%). Produkcja pozostałych gatunków owoców wykazuje dynamikę wzrostową. Dodatkowo tempo wzrostu wystąpiło w produkcji jabłek (1,46%), wiśni (10,15%), czereśni (2,42%), porzeczek czarnych (7,52%), agrestu (1,67%). W ogólnej produkcji owoców dominują jabłka i owoce jagodowe. W 1993 r. jabłka w ogólnej strukturze produkcji owoców stanowiły 68%, owoce jagodowe 18%, wiśnie 5%, pozostałe gatunki owoców zaś 9%.

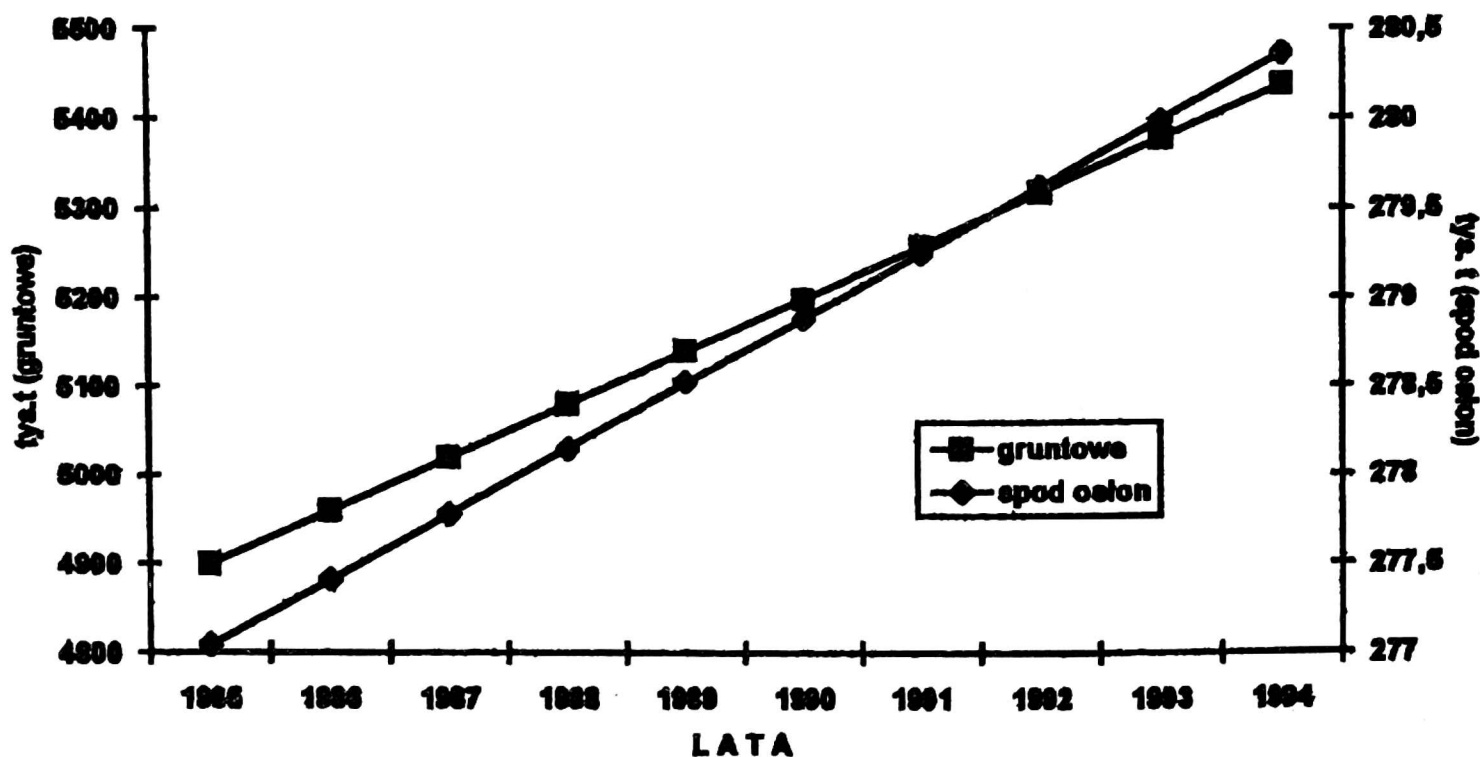
Produkcja warzywnicza

Ogólna powierzchnia uprawy warzyw gruntowych w kraju ma tendencję rosnącą (1985 r. – 241,0; 1994 r. – 290,5 tys. ha). W latach urodzaju produkcja warzyw gruntowych w Polsce osiągała 6 mln t (1993 r. – 5875 tys. t, 1994 r. – 5107 tys. t). Roczne spożycie warzyw w przeliczeniu na mieszkańca w kolejnych latach wynosiło: 1990 r. – 119; 1991 r. – 126; 1992 r. – 116; 1993 r. – 122 kg. W ostatnich latach w szybkim tempie wzrasta import i eksport świeżych warzyw. Świadczą o tym następujące dane:

rok	import warzyw (tys. t)	eksport warzyw (tys. t)
1990	71,1	185,3
1991	74,5	187,6
1992	83,5	155,6
1993	139,4	221,6
1994	118,3	247,4

Rysunek 2. Zbiory warzyw gruntowych w Polsce ogółem

Rysunek 3. Tendencje rozwojowe produkcji warzyw gruntowych i spod osłon w Polsce (tys. t)

Łączna produkcja warzyw gruntowych i spod osłon osiągnęła w 1994 r. – 5369 tys. t, z czego produkcja pod osłonami stanowiła 4,9%. W 1993 r. kolejne miejsca w produkcji warzyw w Polsce zajmowały następujące gatunki: kapusta 24,7%, marchew 15,2%, cebula 11,8%, pomidory 8,4%, ogórki 7,6%, kalafiorzy 4,2%. Na sześć ww. gatunków warzyw przypadało łącznie 73,2% krajowej produkcji warzyw. Ta sama grupa warzyw w 1992 r. stanowiła w Niemczech 47,2%, we Francji 33,0%, we Włoszech 53,3%, w Hiszpanii 46,3%, w Wielkiej Brytanii 60,8%.

Warzywa gruntowe. W okresie ostatniego dziesięciolecia powierzchnia uprawy warzyw gruntowych wzrosła z 241,0 w 1985 r. do 290,5 tys. ha w 1994 r. (o 20,5%). Średni roczny wzrost powierzchni upraw warzyw gruntowych i pod osłonami wynosił 1,26%.

W uprawach gruntowych najszybciej wzrastała powierzchnia upraw: cebuli (3,44%), buraków (2,76%) i marchwi (2,64%). Najmniej zwiększała się powierzchnia upraw ogórków (0,98%) i pomidorów (0,24%) oraz innych warzyw (0,40%). W powierzchni upraw warzyw pod osłonami w analizowanym okresie wystąpił regres (-4,46% – ogórki, -2,84% – pomidory, -1,03% – pozostałe gatunki warzyw).

Produkcja warzyw w latach 1985–1994 zwiększała się wolniej (rys. 4) niż powierzchnia (średni roczny wzrost 1,10%).

Na tle średniego wzrostu produkcji warzyw lepsze wyniki osiągnięto w wypadku cebuli (2,77%), buraków (2,02%), marchwi (1,91%). Najwolniej wzrastała produkcja kapusty (0,21%) i pomidorów (0,31%). Ujemne tempo produkcji wystąpiło jedynie w grupie "inne warzywa" (-0,58%).

Warzywa spod osłon. Produkcja warzyw uprawianych pod osłonami wykazywała wzrost w latach 1985–88 (1985 r. – 235 tys. t.; 1988 r. – 328 tys. t.).

W latach 1989–1994 ogólna produkcja warzyw pod osłonami zmniejszyła się o 20%, pomidorów o 11%, ogórków o 34%, pozostałych warzyw o 5%. W 1989 r. wyprodukowano 328 tys. t warzyw, a w 1994 r. 262 tys. t. W ogólnej strukturze produkcji warzyw pod osłonami w 1994 r. pomidory stanowiły 60%, ogórki 33%, pozostałe warzywa 17%.

Produkcja grzybów. W Polsce na skalę towarową uprawia się pieczarki i boczniaka. Od kilku lat w Polsce nie ma oficjalnych statystyk dotyczących produkcji grzybów uprawnych. Z szacunków COBRO wynika, że rekordową produkcję pieczarek, 76,0 tys. t, uzyskaliśmy w 1989 r. W 1990 r. produkcja pieczarek wynosiła 72,0 tys. t, w 1991 r. 75,0 tys. t, a w latach 1992–1994 nie przekraczała poziomu 65,0 tys. t.

Produkcja roślin ozdobnych. W 1988 r. rośliny ozdobne (głównie kwiaty cięte i doniczkowe) uprawiano na 1185 ha szklarni, tuneli foliowych i inspektów. W 1993 r. powierzchnia uprawy roślin ozdobnych pod osłonami zmniejszyła się o 556 ha (tj. o 47%) do 629 ha. Na 70% tej powierzchni produkowano kwiaty cięte (głównie goździki, gerbery i róże).

Produkcja kwiatów ciętych w latach 1991–94 była opłacalna, lecz uzyskiwane dochody nie pozwalały na rekonstrukcję gospodarstw. W 1988 r. Polska eksportowała 254 mln szt. kwiatów ciętych oraz 1,4 mln szt. kwiatów doniczkowych (88% tego eksportu kierowano do krajów socjalistycznych, głównie do b. ZSRR). Załamanie się rynku wschodniego spowodowało, że z dość dużego eksportera roślin ozdobnych w latach osiemdziesiątych staliśmy się ich importerem.

Eksport produktów ogrodniczych

W 1994 r. wyeksportowano z Polski 927,4 tys. t produktów ogrodniczych za 634,9 mln USD. W porównaniu do 1993 r. eksport ten zwiększył się o 134,1 mln USD (o 27%). Dwie trzecie wyeksportowanych w 1994 r. produktów ogrodniczych (422,4

Tabela 1. Eksport produktów ogrodniczych z Polski w 1994 r.

Wyszczególnienie	W jednostkach naturalnych	W przeliczeniu na świeże			Wartość eksportu	
		razem	w tym: świeże	przetwory	(mln USD)	struktura (%)
Razem produkty ogrodnictwa	927,4	1797,3	403,8	1393,5	634,9	100,0
Świeże i przetworzone owoce	480,9	1251,4	159,9	1091,5	422,4	66,5
Świeże i przetworzone warzywa	407,6	545,9	243,9	302,0	152,3	24,0
Rośliny ozdobne	12,9	.	.	.	20,7	3,3
Pozostałe produkty ogrodnictwa	26,0	.	.	.	39,5	6,2

Źródło: dane GUS

mln USD) to produkty sadownictwa – owoce świeże, mrożone i przetwory owocowe (tab. 1). Produktów warzywnictwa – warzyw świeżych i mrożonych oraz przetworów warzywnych – w 1994 r. wyeksportowano za 152,3 mln USD (24% ogólnego eksportu).

W 1993 i 1994 r. Polska miała dodatnie saldo w handlu zagranicznym produktami ogrodnictwa. Wynosiło ono 98 tys. t w 1993 r. i tyle samo w 1994 r. Wartościowo dodatnie saldo było bardzo duże i wynosiło 202 mln USD w 1993 r. i 303 mln USD w 1994 r. Dla porównania podaje się, że w wymianie zagranicznej produktami rolno-spożywczymi wystąpiło saldo ujemne. W 1993 r. wynosiło ono –610 mln USD, a w 1994 r. –302 mln USD.

Strategiczne produkty eksportowe

Do strategicznych produktów ogrodnictwa należy zaliczyć:

Jabłka świeże – w 1994 r. wyeksportowano 112 tys. t jabłek świeżych za 32 mln USD, co stanowiło 5% ogólnego eksportu.

Mrożone, schłodzone i inaczej przetworzone owoce jagodowe – w 1994 r. wyeksportowano 41,2 tys. t schłodzonych owoców jagodowych i 133,7 tys. t owoców mrożonych za 232 mln USD, co stanowiło 37% wartości eksportu produktów ogrodnictwa.

Koncentrat soku jabłkowego – w 1994 r. eksport soku jabłkowego wyniósł 103 tys. t o wartości 79 mln USD, co stanowiło 12,4% eksportu produktów ogrodnictwa.

Świeże, schłodzone, mrożone i inaczej przetworzone wiśnie – w 1994 r. wyeksportowano 4,8 tys. t wiśni świeżych i schłodzonych, 17,6 tys. t wiśni mrożonych i 10 tys. t konserw wiśniowych.

Cebula świeża – w 1994 r. wyeksportowano 144,5 tys. t tego warzywa o wartości 29,0 mln USD (4,6% ogólnego eksportu).

Warzywa mrożone – w 1994 r. wyeksportowano 96,4 tys. t tych produktów o wartości 41 mln USD (6,5% ogólnego eksportu).

Grzyby w solance i konserwowane – w 1994 r. wyeksportowano ich 11,7 tys. t o wartości 22,2 mln USD (3,5% ogólnego eksportu).

Łącznie eksport wymienionych produktów w 1994 r. wyniósł 672,9 tys. t ogólnego eksportu. Wartość eksportu strategicznych produktów ogrodniczych wyniosła 458,5 mln zł (72,2% ogólnego eksportu).

Eksport produktów sadownictwa

Ujemny bilans eksportu i importu produktów sadownictwa. W ogólnym eksporcie produktów ogrodnictwa dominują produkty sadownicze. W 1994 r. ich udział w eksporcie ilościowym wynosił 52%. W handlu zagranicznym produktami sadownictwa występuje ujemne saldo obrotów (–144,4 tys. t w 1992 r.; –9,5 tys. t w 1993 r.; –132,6 tys. t w 1994 r.). Szczególnie duża jest nadwyżka importu nad eksportem w handlu zagranicznym świeżymi owocami (1994 r. – 390 tys. t). W handlu przetworami owocowymi od lat mamy dodatnie saldo obrotów ilościowych.

Tabela 2. Bilans handlu zagranicznego produktami sadownictwa w latach 1992–1994 (tys. t)

Wyszczególnienie	1992	1993	1994
Produkty sadownictwa razem			
Eksport	448,0	552,9	480,9
Import	592,4	562,4	613,5
Saldo	–144,4	–9,5	–132,6
Świeże owoce			
Eksport	179,2	249,2	176,4
Import	557,4	526,5	566,3
Saldo	–378,2	–277,3	–389,9
Przetwory owocowe			
Eksport	268,8	303,7	304,5
Import	35,0	35,9	47,2
Saldo	+233,8	+267,8	+257,3

Źródło: dane GUS

Wahania w eksporcie świeżych owoców. Po dużych sukcesach osiągniętych w eksporcie świeżych owoców w latach 1985–86 nastąpiło silne załamanie (1990 r. – 74,2 tys. t), będące skutkiem wymarznienia sadów. W 1993 r. przywrócono poziom eksportu świeżych owoców z połowy lat osiemdziesiątych (1986 r. – 267,3 tys. t;

1993 r. – 249,2 tys. t). Wskutek nieurodzaju eksport jabłek w 1994 r. zmniejszył się do 112 tys. t. W eksporcie produktów sadownictwa, w zależności od urodzaju i koniunktury w ich zbycie, występują znaczne wahania z roku na rok. Bardziej stabilny jest eksport przetworów owocowych niż świeżych owoców.

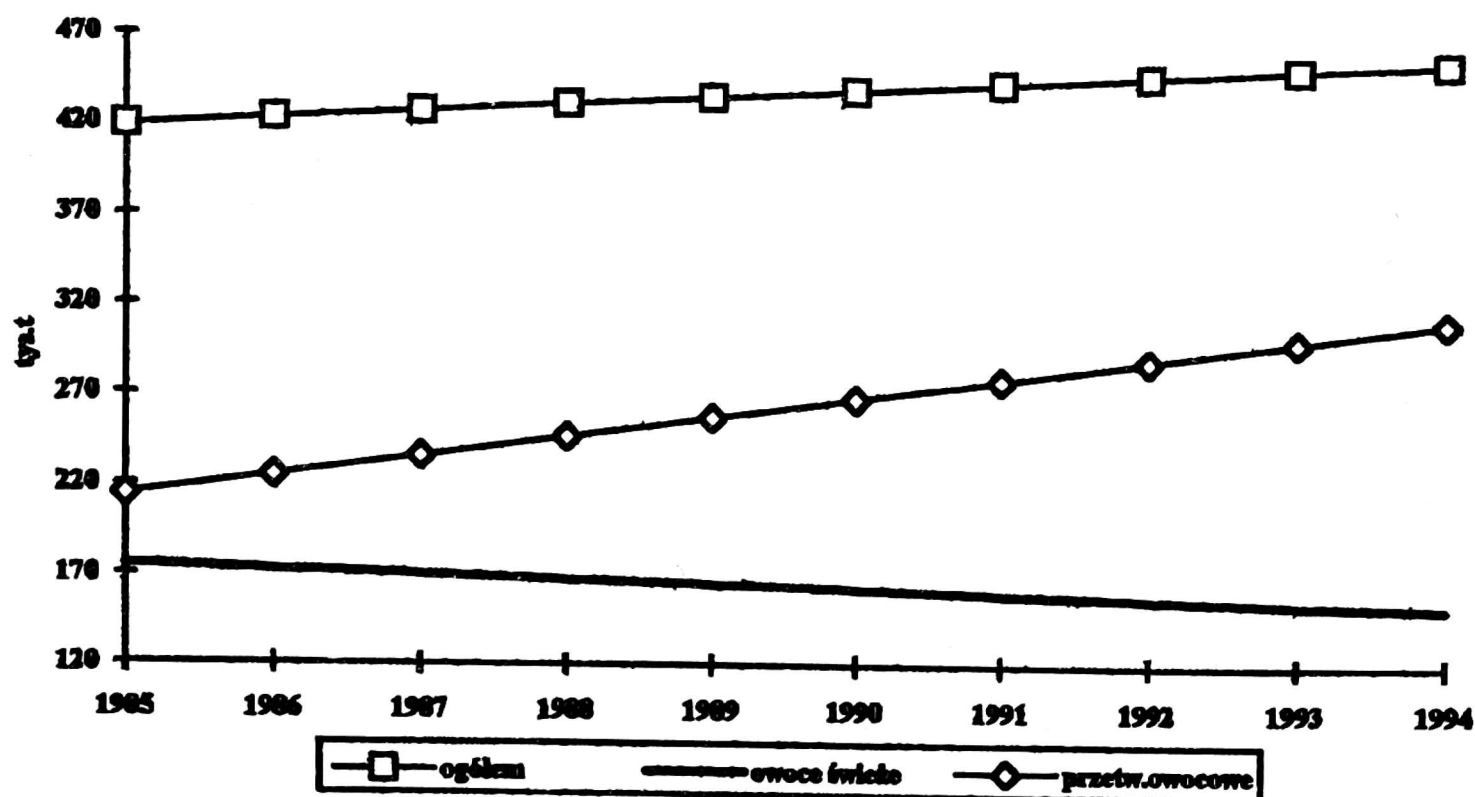
Zdecydowana przewaga eksportu przetworów owocowych nad eksportem owoców świeżych. W ogólnej strukturze eksportu produktów sadownictwa w 1994 r. na świeże owoce przypadało 36,7%, a na przetwory 63,3%.

Średni roczny wzrost eksportu przetworów owocowych w latach 1985–1994 wyniósł 4,05%. Najszybciej w analizowanym okresie wzrastał eksport koncentratów owocowych (10,47%) i mrożonych owoców (8,69%). Ujemny trend eksportu (–15,32%) wystąpił jedynie w grupie przetworów owocowych utrwalaianych cukrem (marmolady, dżemy, kompoty).

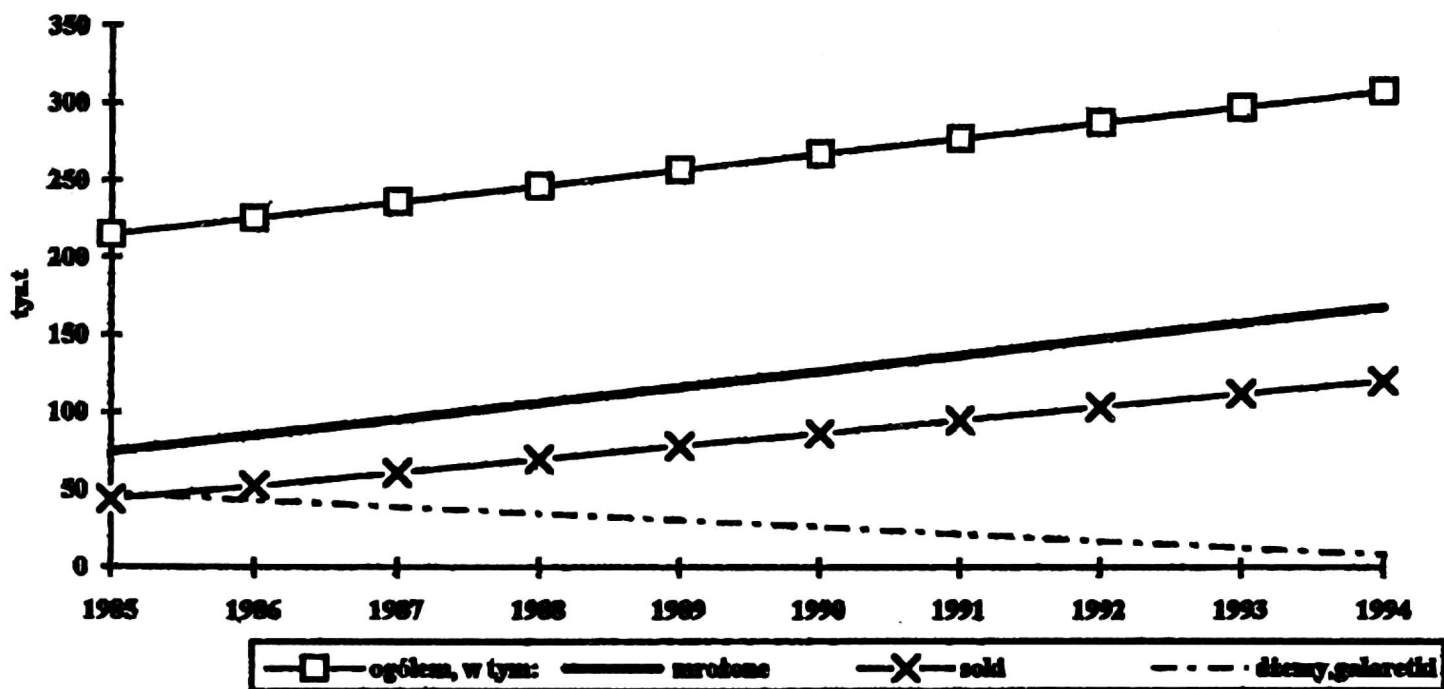
Eksport mrożonych owoców z Polski wykazuje dużą dynamikę. W 1989 r. Polska wyeksportowała ich 85,3 tys. t, w 1991 r. – 141,7 tys. t; w 1992 r. – 163,2 tys. t, w 1993 r. – 164,7 tys. t i w 1994 r. – 165,1 tys. t.

W 1994 r. w ogólnym eksporcie mrożonych owoców największy udział miały: truskawki 49,5%; porzeczki 24,6% i maliny 7,1%. Importerami polskich owoców mrożonych są głównie kraje Unii Europejskiej, a zwłaszcza Niemcy, Holandia, Francja, Dania, Belgia, Wielka Brytania. Spośród krajów, które nie należały do UE, liczącymi się odbiorcami mrożonych owoców są kraje skandynawskie (Szwecja, Norwegia i Finlandia) oraz Austria i Szwajcaria.

Polska jest światowym liderem w eksporcie koncentratu jabłkowego. W 1993 r. wyeksportowano z naszego kraju 121 tys. t koncentratów owocowych. W następnym roku eksport ten, mimo słabego urodzaju, wzrósł do 126 tys. t. Eksport koncentratu

Rysunek 4. Tendencje rozwojowe eksportu produktów sadowniczych z Polski (w tys. t)

Rysunek 5. Tendencje rozwojowe eksportu przetworów owocowych z Polski (w tys.t)

jabłkowego z Polski charakteryzuje się wysoką dynamiką wzrostu (1985 r. – 49,3 tys. t; 1990 r. – 96,2 tys. t; 1993 r. – 110 tys. t; 1994 r. – 103,0 tys. t). Do głównych odbiorców tego produktu należą: Niemcy, Austria, Holandia, Hiszpania, Dania i kraje skandynawskie.

Eksport produktów warzywnictwa

Dodatni bilans handlu zagranicznego produktami warzywnictwa. Eksport świeżych i przetworzonych warzyw charakteryzuje się wysoką dynamiką wzrostu. W 1981 r. warzyw świeżych i przetworzonych wyeksportowano 88 tys. t, w 1992 r. – 270,3 tys. t, w 1993 r. – 321,6 tys. t; w 1994 r. – 407,6 tys. t warzyw świeżych i przetworzonych. W wolniejszym tempie wzrastał eksport warzyw świeżych: w 1990 r. i 1991 r. – 187,6 tys. t; w 1992 r. – 155,6 tys. t; w 1993 r. – 221,6 tys. t; w 1994 r. – 247,4 tys. t. W handlu zagranicznym produktami warzywnictwa w ostatnich trzech latach (1992–94) Polska osiągnęła dodatnie saldo dostaw ilościowych. W 1992 r. nadwyżka eksportu nad importem wyniosła 180,8 tys. t; w 1993 r. – 119,2 tys. t; a w 1994 r. – 101,7 tys. t.

Cebula "królową" eksportu produktów warzywnictwa. Zdecydowanie na czele eksportowanych z Polski warzyw świeżych plasuje się cebula. W ogólnej strukturze tego eksportu w 1994 r. stanowiła ona 58,4%. Od trzech lat eksport cebuli świeżej z Polski utrzymuje się na wysokim poziomie. W kolejnych latach eksport ten wynosił: w 1992 r. – 106 tys. t; w 1993 r. – 152 tys. t; w 1994 r. – 145 tys. t. Wartość cebuli wyeksportowanej w 1994 r. wyniosła 29 mln USD.

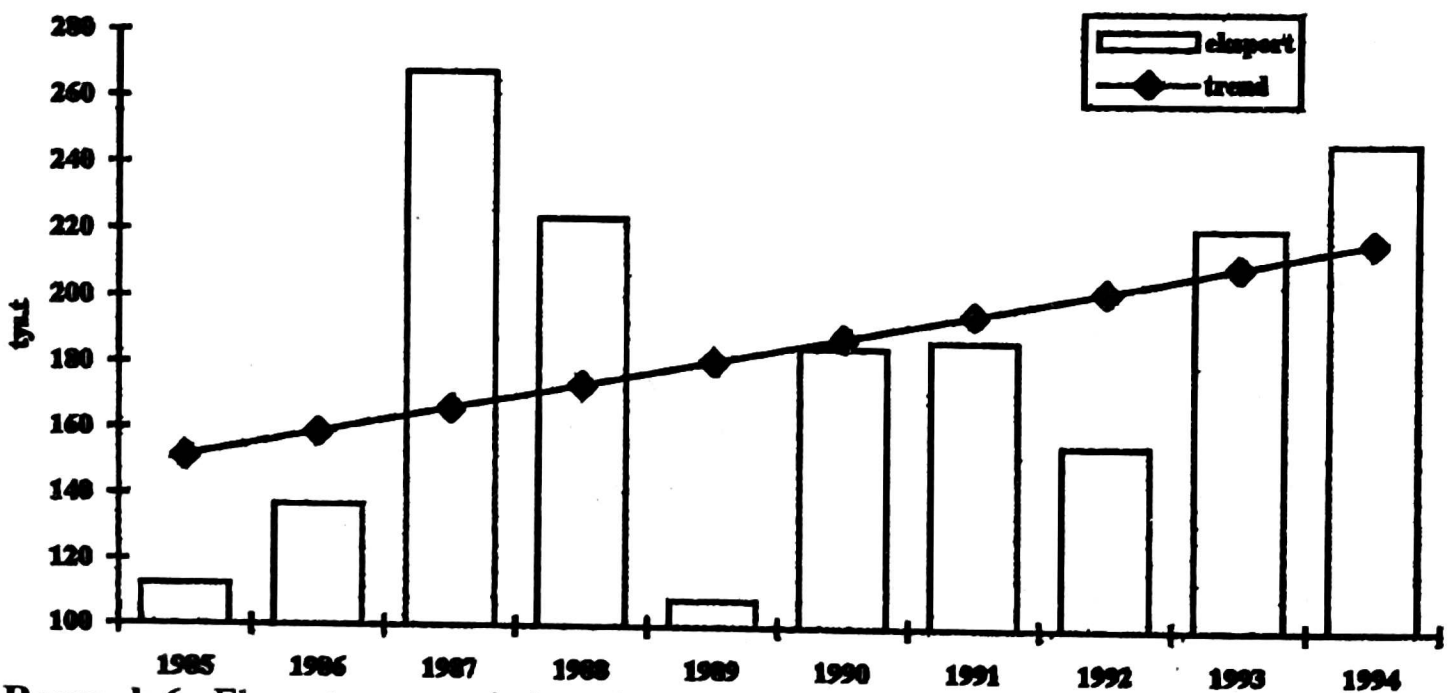
Tabela 3. Bilans handlu zagranicznego produktami warzywnictwa (tys. t)

Wyszczególnienie	1992	1993	1994
Produkty warzywnictwa razem			
Eksport	290,3	321,7	407,6
Import	109,5	202,5	176,8
Saldo	180,8	119,2	230,8
Świeże warzywa			
Eksport	155,6	221,6	247,4
Import	83,5	139,4	118,3
Saldo	72,1	82,2	129,1
Przetwory warzywne			
Eksport	137,4	100,1	160,2
Import	26,0	63,1	58,5
Saldo	108,7	37,0	101,7

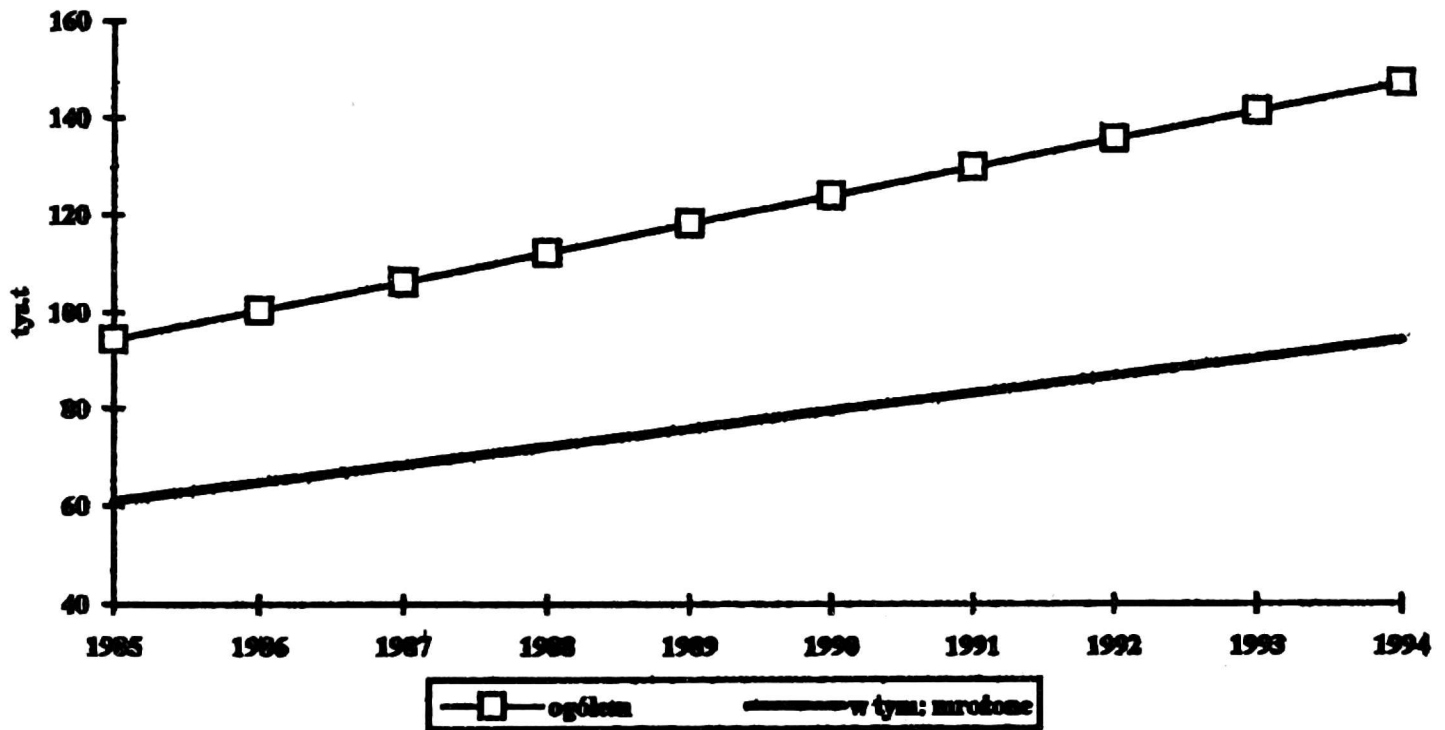
Źródło: dane GUS

Dalsze miejsca zajmowały: kapusty i kalafiory 15,8%, warzywa korzeniowe 11,8%, ogórki i korniszony 7,6%. Eksport świeżych warzyw w latach 1985–1994 wykazywał tendencję wzrostową. Średni roczny wzrost eksportu wynosił 4%.

Warzywa mrożone na czele eksportu przetworów warzywnych. Ważną pozycję w eksporcie produktów warzywnictwa stanowią mrożonki (1992 r. – 85,4 tys. t; 1994 r. – 96,4 tys. t). Wartość eksportu mrożonych warzyw w 1994 r. wynosiła 41 mln USD. W ogólnym eksporcie przetworów warzywnych w 1994 r. najważniejsze

Rysunek 6. Eksport warzyw świeżych z Polski (w tys. t)

Rysunek 7. Tendencje rozwojowe eksportu przetworów warzywnych z Polski w tys. t

pozycje stanowiły: warzywa mrożone – 60,2%, kapusta kwaszona – 12,4%, konserwy ogórkowe – 11,8%, konserwy grzybowe – 3,9%.

W latach 1985–1994 eksport przetworów warzywnych osiągnął względnie wysoką dynamikę – 4,9%. W podobnym tempie wzrastał eksport mrożonych warzyw (4,8%). Zwiększył się on z 72,0 tys. t w 1989 r. do 96,4 tys. t w 1994 r. W strukturze eksportu mrożonych warzyw główne pozycje stanowią warzywa strączkowe (groszek, fasola i inne strączkowe). W 1993 r. wysłano ich 22,3 tys. t (32,3%). Na dalszych miejscach uplasowały się: kalafiory, warzywa korzeniowe, pomidory, szpinak, brukselka i mieszanki warzywne. Do największych importerów mrożonych warzyw z Polski należały Niemcy i Holandia.

Polska ma ograniczone możliwości eksportu przetworów warzywnych wobec bardzo rozwiniętego zamrażalnictwa tych produktów w krajach zachodnioeuropejskich. Większe szanse istnieją jedynie w eksporcie do krajów Środkowo-Wschodniej Europy i dotyczą warzyw mrożonych, w tym: mrożonej fasolki, groszku zielonego, kalafiorów, grzybów, marchwi, mieszanek warzywnych, a także przetworów warzywnych – konserw z groszku i fasoli, ogórków konserwowych, przetworów grzybowych, suszonych warzyw oraz ogórków kwaszonych i kapusty kwaszonej.

Eksport roślin ozdobnych

W handlu roślinami ozdobnymi od dwóch lat mamy ujemne saldo. W 1993 r. wyniosło ono 146,7 mld zł, a w 1994 r. – 72,7 mld zł. Zmniejszenie deficytu w handlu zagranicznym roślinami ozdobnymi zawdzięczamy jednak głównie zwiększonemu

Tabela 4. Bilans handlu zagranicznego roślinami ozdobnymi w 1994 r.

Wyszczególnienie	Eksport		Import		Saldo	
	ton	mln zł	ton	mln zł	ton	mln zł
Razem rośliny ozdobne	6947	311963	1127	384675	-4180	-72712
Ogółem rośliny ozdobne, iglaki i materiał szkółkarski	12879	474145	17115	523134	-4236	-48989

Źródło: dane CIHZ

eksportowi krzewów róż. Tego materiału wyjściowego do uprawy kwiatów w 1993 r. wyeksportowaliśmy 7 mln sztuk (za 66 mld zł), a w 1994 r. 16 mln sztuk (za 147,5 mld zł). Nadwyżkę osiągnięto też w handlu zagranicznym kwiatami suszonymi. W 1993 r. wynosiła ona 30 mld zł, w 1994 r. – 33,7 mld zł. W handlu zagranicznym kwiatami ciętymi oraz cebulkami i bulwami kwiatowymi oraz kwiatami doniczkowymi występuje saldo ujemne. Naszych kwiaciarzy najbardziej powinien niepokoić jednak duży deficyt w handlu zagranicznym kwiatami ciętymi. Jeszcze niedawno byliśmy przecież ich dużym eksporterem. W 1993 r. wyeksportowaliśmy świeżych kwiatów ciętych tylko za 8,9 mld zł, zaimportowaliśmy zaś za 45,2 mld zł. Deficyt wynosił 36,3 mld zł. W 1994 r. wywieźliśmy za granicę cięte kwiaty wartości 11,3 mld zł, a przywieźliśmy za 75,5 mld zł. Deficyt wzrósł do 64,3 mld zł.

Jakość eksportowanych produktów ogrodnich

Coraz lepsze są wyniki kontroli standaryzacyjnej eksportowanych produktów ogrodnich. Nieliczne partie towarów wykazują wady jakościowe, w wyniku których są one niedopuszczone do wywozu. W 1994 r. zdyskwalifikowano 1,8% cebuli z powodu niedostatecznego wysuszenia i wadliwego zapakowania oraz 1,8% warzyw suszonych z powodu niewłaściwej jakości. Podobny procent owoców został zdyskwalifikowany: nie dopuszczono do eksportu 1,1% jabłek zbyt drobnych lub o niższej od deklarowanej jakości oraz 1% świeżych owoców miękkich (głównie truskawek) z objawami fermentacji.

Import produktów ogrodnich

Import owoców i warzyw. Polska importuje obecnie blisko trzykrotnie więcej owoców niż warzyw. W 1985 r. sprowadzono do Polski 91,3 tys. t świeżych i przetworzonych owoców. Gwałtowny wzrost ich importu wystąpił w latach 1991–94 (1991 r. – 519,1 tys. t; 1992 r. – 592,4 tys. t; 1993 r. – 562,4 tys. t; 1994 r. – 613 tys.

t). Import owoców i przetworów owocowych (w przeliczeniu na świeże produkty) w relacji do zbiorów (%) wynosił: 1985 r. – 4,2%; 1990 r. – 6,6%; 1991 r. – 27,7%; 1992 r. – 24,8%; 1993 r. – 26,6%; 1994 r. – 36,0%.

W imporcie produktów sadownictwa przeważają owoce świeże. Na ogólną ilość 562,4 tys. t owoców i ich przetworów zaimportowanych do kraju w 1993 r., świeże owoce stanowiły 526,5 tys. t (93,6%), a przetwory zaledwie 35,9 tys. t (6,4%). W 1994 r. udział owoców świeżych w ogólnym imporcie owoców wynosił 92,3%, a przetworów 7,7%. Import owoców w relacji do krajowych zbiorów zwiększył się z 6,5% w latach 1985–89 do 36,0% w 1994 r. Analogiczne dane dla relacji importu względem krajowej konsumpcji owoców wyniosły 12,1 i 37,4%. Dynamikę importu owoców świeżych i przetworzonych w latach 1985–1994 przedstawia tabela 5.

W strukturze importu świeżych owoców w 1994 r. kolejne miejsca zajęły banany (31,3%), pomarańcze (15,9%), mandarynki (13,0%), cytryny (11,6%), winogrona (6,8%), melony i arbuzy (5,8%), jabłka (4,8%), brzoskwinie i nektaryny (3,9%), grapefruity (3,2%), owoce kiwi (2,3%) i gruszki (0,5%). Import świeżych owoców ustabilizował się w ostatnich latach na poziomie 550 tys. t, przy lekkim spadku importu owoców południowych i tropikalnych, w tym bananów, pomarańczy i cytryn. Nadal zwiększa się import mandarynek, winogron, brzoskwiń i nektaryn oraz melonów i arbużów.

W grupie przetworów owocowych najszybciej zwiększa się import owoców w alkoholu z cukrem (1992 r. – 23,0 tys. t; 1994 r. – 27,9 tys. t) oraz soków owocowych i warzywnych (1992 r. – 7,1 tys. t; 1994 r. – 17,2 tys. t). W ogólnej strukturze importowanych soków największy udział mają soki pomarańczowe, winogronowe, pomidorowe i grapefruitowe.

Import warzyw w stosunku do krajowej produkcji jest niewielki, bowiem w 1993 r. wyniósł 5,7%, a w 1994 r. 4,6% produkcji krajowej. Od 1990 r. import

Tabela 5. Tendencje rozwojowe importu owoców świeżych i przetworzonych do Polski w latach 1985–1994

Wyszczególnienie	1985–89	1990–94	1985–1994	Średni roczny wzrost w latach 1985–1993 [%]
	średniorocznie w tys. t			
Świeże owoce	120,7	355,1	237,9	23,29
Jabłka	0,5	17,7	11,3	46,21
Banany	43,8	109,4	54,9	40,44
Brzoskwinie	1,1	11,7	6,4	36,24
Winogrona	4,3	20,0	12,2	29,18
Pomarańcze	38,4	71,8	55,1	15,89
Cytryny	43,8	48,3	46,0	8,17
Przetwory owocowe	13,0	37,2	25,1	17,90

Tabela 6. Tendencje rozwojowe importu produktów warzywnictwa w Polsce w latach 1985–1994

Produkty warzywnictwa	Średni roczny import [tys. t]			Średni roczny wzrost [tys. t]
	1985–89	1990–94	1985–1994	
Razem warzywa świeże i przetworzone	49,7	114,9	82,3	17,48
Warzywa świeże	33,4	79,0	56,2	18,07
Pomidory	3,1	31,9	17,4	32,71
Papryka	3,9	7,7	5,8	14,90
Ogórki	19,8	10,3	15,1	-12,07
Przetwory warzywne	16,3	35,9	26,1	16,21

Źródło: dane GUS, obliczenia własne

świeżych i przetworzonych warzyw wykazuje bardzo dużą dynamikę wzrostu (1991 r. – 53,1 tys. t; 1992 r. – 109,5 tys. t; w 1993 r. – 202,5 tys. t). W 1994 r. import ten zmniejszył się do 176,7 tys. t. Import przetworów warzywnych zwiększył się z 26,0 tys. t w 1992 r. do 63,1 tys. t w 1993 r. oraz 58,5 tys. t w 1994 r. Głównymi dostawcami koncentratu pomidorowego, który stanowi najważniejszą pozycję w naszym imporcie przetworów warzywnych, w 1993 r. były: Węgry – 4,3 tys. t, Bułgaria – 2,7 tys. t, Ukraina – 2,4 tys. t i Włochy – 2,1 tys. t.

W 1992 r. Polska sprowadziła z zagranicy 83,5 tys. t świeżych warzyw; w 1993 r. – 139,4 tys. t; w 1994 r. – 118,3 tys. t. W strukturze importu świeżych warzyw w 1993 r. największy udział (rys. 8) miały: pomidory (35%), kapusty (16%), cebula (11%), ogórki (10%). Import innych gatunków warzyw (sałaty, warzyw strączkowych, marchwi i pozostałych gatunków) stanowił 28% ogólnego importu. Tendencje rozwojowe importu produktów warzywnictwa w latach 1985–1994 przedstawia tabela 6.

W analizowanym okresie jedynie import ogórków miał ujemną tendencję (średni roczny spadek importu – 12,07%). Najszybciej wzrastał natomiast import pomidorów (średnio rocznie 32,71%). Import przetworów warzywnych zwiększył się z 26,0 tys. t w 1992 r. do 63,1 tys. t w 1993 r. Najważniejszą pozycję w imporcie stanowił koncentrat pomidorowy (22,3 tys. t).

Tendencje w spożyciu owoców i warzyw

Średnie spożycie owoców (w kg/1 mieszkańca) – wg danych bilansowych – w Polsce w latach 1985–1993 wyniosło 33,2, przy czym zwiększyło się z 29,4 w latach 1985–1989 do 38,0 w latach 1990–1993. Średni roczny wzrost spożycia owoców od 1985 do 1993 r. wyniósł 5,7%. Mimo to krajowy poziom spożycia znacznie odbiega

od ukształtowanego w krajach rozwiniętych, w których jest ono znacznie wyższe, bogatsze pod względem struktury asortymentowej i bardziej równomierne w ciągu roku.

Średnio w latach 1985–1993 udział w spożyciu owoców krajowych osiągnął 71,4%, a owoców z importu 28,6%. W analizowanym okresie średnie roczne spożycie owoców importowanych wyniosło 25,6%, a owoców z produkcji krajowej – 2,2%.

Znamienną cechą spożycia owoców w Polsce jest duży udział samozaopatrzenia. W latach 1985–1993 stanowiło ono 25% ogólnego spożycia. Pozytywnym zjawiskiem jest wyprzedzające tempo wzrostu spożycia towarowego (z zakupów) w porównaniu ze wzrostem spożycia z samozaopatrzenia.

W latach 1985–1993 spożycie rynkowe owoców (z zakupu) wyniosło średnio na 1 mieszkańca 25,2 kg, a z samozaopatrzenia 8,1 kg. Tempo spożycia owoców z zakupów (6%) wyprzedzało tempo spożycia z samozaopatrzenia (4,7%).

W konsumpcji owoców południowych odrabiamy zaległości z ubiegłych lat, kiedy ich import był bardzo ograniczony. Jako duży sukces odnotowujemy osiągnięcie w

Tabela 7. Spożycie owoców importowanych w Polsce

Owoce	Spożycie [tys. t]			Spożycie [kg/mieszkańca]		
	1992	1993	1994	1992	1993	1994
Ogółem	550,6	509,4	570,5	14,35	13,24	14,77
Owoce cytrusowe	261,8	243,5	242,7	6,82	6,33	6,28
— pomarańcze	126,6	88,9	84,4	3,29	2,31	2,19
— cytryny i limony	73,6	70,4	64,4	1,91	1,83	1,67
— mandarynki	43,0	69,0	75,4	1,12	1,79	1,95
— grapefruity	18,6	11,4	18,3	0,48	0,29	0,47
— inne cytrusowe	—	3,8	0,2	—	0,09	0
Owoce południowe	198,6	144,4	178,3	5,17	3,75	4,62
— banany	197,7	143,7	177,5	5,15	3,73	4,60
— inne południowe	0,9	0,7	0,9	0,02	0,01	0,02
Winogrona	34,1	39,5	38,0	0,88	1,02	0,98
Brzoskwinie i nektaryny	21,6	55,8	22,1	0,56	1,45	0,57
Kiwi	6,2	9,7	12,7	0,16	0,25	0,33
Orzechy egzotyczne	4,7	0,8	.	0,12	0,02	.
Orzechy włoskie i laskowe	2,1	2,2	.	0,05	0,05	.
Melony i arbuzy	18,8	22,3	26,5	0,49	0,58	0,69
Jabłka	16,2	45,4	3,1	0,42	1,15	0,08
Gruszki	1,8	1,7	.	0,05	0,04	.
Pozostałe	21,5	13,5	14,3	0,6	0,4	0,37

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS

1992 r. spożycia owoców cytrusowych i tropikalnych w wysokości 12 kg na osobę, podczas gdy przed 4–5 laty spożywalimy ich niecałe 3 kg.

Spożycie owoców importowanych w Polsce zdecydowanie wzrosło w latach 1992–94. Na ogólną ilość 40,7 kg skonsumowanych przez jednego mieszkańca owoców w 1992 r., owoce importowane stanowiły 14,4 kg (35,4%). Analogiczne dane dla 1993 r. wyniosły 45,2 i 13,2 kg/ mieszkańca (29,2%). Ostatnio obserwuje się wyhamowanie spożycia niektórych gatunków owoców importowanych (pomarańcze, cytryny, banany), co wynika z częściowego nasycenia popytu, zwłaszcza w grupie konsumentów bardzo zamożnych. Nie odnosi się to do takich gatunków owoców, jak: mandarynki, winogrona, brzoskwinie, morele i kiwi, które cieszą się nadal dużym popytem konsumentów, zwłaszcza wśród najmłodszych.

Polska znana jest z dobrego zaopatrzenia w świeże warzywa. Potwierdzają to wystawy sklepów i straganów, wypełnione po brzegi tymi produktami targowiska, dowodzi tego też statystyka spożycia. Polska należy bowiem do czołówki krajów europejskich o najwyższym spożyciu warzyw (poza krajami południowej Europy – Hiszpanią, Włochami, Grecją). Pod względem wielkości spożycia warzyw Polska wyprzedza takie kraje, jak: Holandia, Belgia, Niemcy, Wielka Brytania.

Wielkość spożycia warzyw w Polsce utrzymuje się na stosunkowo wysokim poziomie i ma tendencję wzrostową. W latach 1985–1993 średnie roczne spożycie warzyw wynosiło 116,3 kg/mieszkańca. Istotny wzrost spożycia warzyw wystąpił w latach 1990–1993 (120,8 kg/mieszkańca) w porównaniu do spożycia w latach 1985–1989 (112,8 kg/mieszkańca). Średnio spożycie warzyw wzrosło w analizowanym okresie o blisko 8 kg/mieszkańca. W latach 1985–1993 średnie roczne tempo wzrostu

Tabela 8. Spożycie warzyw wg gatunków w Polsce w latach 1992–1993 (w kg/mieszkańca)^a

Warzywa	Ogółem			Krajowa produkcja gruntowa			Krajowa produ- kcja spod osłon			Warzywa z importu		
	1992	1993	1994	1992	1993	1994	1992	1993	1994	1992	1993	1994
Ogółem	115,6	122,0	121,5	105,3	112,2	108,4	6,9	6,8	6,8	3,4	9,0	6,3
Cebula	8,9	9,9	9,0	8,9	9,5	8,4	—	—	—	—	0,4	0,6
Kapusta	29,1	32,6	36,5	28,7	32,0	36,6	—	—	—	0,4	0,6	0,1
Marchew	14,8	18,4	16,7	14,8	15,7	16,6	—	—	—	—	0,4	0,1
Buraki	10,8	11,5	12,3	10,8	14,3	12,3	—	—	—	—	—	—
Ogórki	13,8	11,4	10,3	11,1	8,1	7,4	2,4	2,3	2,3	0,3	0,5	0,5
Pomidory	14,4	16,2	16,9	8,9	7,4	8,6	4,0	4,0	4,1	1,5	4,4	4,2
Kalafiory	4,1	5,1	4,4	4,1	5,5	4,4	—	—	—	—	—	—
Inne	19,7	16,9	14,4	18,0	19,7	13,1	0,5	0,5	0,5	1,2	2,7	0,8

^a w przeliczeniu na świeżą masę.

Źródło: dane GUS, szacunki COBRO.

spożycia wynosiło 1,52%. Sprzyjająco na zwiększenie spożycia w ww. okresie oddziaływały dwa czynniki:

- 1) utrzymująca się na wysokim poziomie produkcja warzyw,
- 2) wzrastający w szybkim tempie import warzyw.

W ogólnym spożyciu warzyw, wynoszącym średnio w latach 1985–1993 około 116,3 kg/mieszkańca, warzywa produkcji krajowej stanowiły 112,8 kg/mieszkańca, a z importu 3,5 kg/mieszkańca (3,1%). Przy średnim tempie rocznego wzrostu spożycia warzyw w tym okresie, osiagającym 1,52%, średni roczny wzrost spożycia warzyw produkcji krajowej wyniósł 1,64%, a warzyw z importu – 9,17%.

Według danych bilansowych w 1994 r. na ogólną ilość spożywaną warzyw – 122 kg/mieszkańca, warzywa importowane stanowiły 6,3 kg, krajowe warzywa gruntowe 108,4 kg, spod osłon 6,8 kg. W spożyciu warzyw importowanych na pomidory przypadło 4,2 kg/mieszkańca (49%). W ogólnej konsumpcji warzyw spod osłon pomidory stanowiły (59%), a ogórki (34%). W spożyciu warzyw produkcji krajowej największy udział miała kapusta, marchew, buraki, cebula, ogórki, pomidory i kalafiory.

Szczególną cechą spożycia warzyw w naszym kraju jest wysoki udział samozaopatrzenia sięgający 37–38%. Tak wysoki poziom naturalizacji spożycia utrzymuje się od wielu lat.

Podsumowanie

Tendencje rozwojowe polskiego ogrodnictwa są pozytywne, z wyjątkiem upraw pod osłonami. Ogrodnictwo polskie ma orientację proeksportową i dalszy jego rozwój zależy będzie od utrzymania dotychczasowych i zdobywania nowych rynków zbytu.

Trends of development of Polish horticulture

Summary

This paper presents the characteristics and general trends of development of Polish horticulture in 1985–1994. The part concerning the development of horticultural production describes the progress of fruit, vegetable, mushroom and ornamental plant sectors. First of all the paper gives much information regarding the Polish trade of horticultural products. The last part of this work presents the current changes in consumption of fruit and vegetable in Poland.